

Till ledamöterna av Sveriges advokatsamfund

Förslag till stadgeändring avseende kraven på praktisk juridisk verksamhet för inträde i Sveriges advokatsamfund

Sveriges advokatsamfunds styrelse antog den 21 augusti 2009 ett förslag till ändring av samfundets stadgar. Föreliggande promemoria, som innehåller förslaget om stadgeändring, kommer att remitteras till avdelningarna för behandling på årsmötena i avdelningarna inför senare behandling av samfundets fullmäktige den 4 juni 2010.

I promemorian föreslås att en ändring görs i 3 § första stycket 3 Stadgar för Sveriges advokatsamfund, av innebörd att kravet på praktisk juridisk verksamhet för inträde i samfundet ändras från fem till tre år.

Bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Stockholm den 15 oktober 2009

Anne Ramberg

1. Förslag till ändring av Sveriges advokatsamfunds stadgar.....	2
2. Ändrat krav på praktisk juridisk verksamhet för inträde i Sveriges advokatsamfund	
2.1 Utvecklingen på den europeiska tjänstemarknaden.....	4
2.2 Ett skärpt treårskrav i stället för ett femårskrav.....	7
2.3 Omsättningskravet i egen verksamhet.....	10

1. Förslag till ändring av Sveriges advokatsamfunds stadgar

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Till ledamot av advokatsamfundet får endast den antas som

1. har hemvist i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz,
2. har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete,
3. under minst *fem* år efter ovannämnda kunskapsprov på tillfredsställande sätt utövat praktisk kvalificerad juridisk verksamhet, varvid han eller hon *under minst tre år* skall ha ägnat sig åt att yrkesmässigt tillhandagå allmänheten i rättsliga angelägenheter antingen som anställd hos advokat eller för egen räkning,
4. vid tiden för ansökningens prövning tillhandagår allmänheten på sätt som avses i 3,
5. har med godkänt examensresultat genomgått av samfundet särskilt anordnad utbildning,
6. har gjort sig känd för redbarhet, och
7. även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.

Samfundets styrelse får med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter medge undantag såvitt gäller första stycket 1, 3, 4 och 5. Detsamma gäller första stycket 2 beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser. Undantag från treårskravet i första stycket 3 får avse högst ett år.

Till ledamot av advokatsamfundet får endast den antas som

1. har hemvist i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz,
2. har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete,
3. under minst *tre* år efter ovannämnda kunskapsprov på tillfredsställande sätt utövat praktisk kvalificerad juridisk verksamhet, varvid han eller hon skall ha ägnat sig åt att yrkesmässigt tillhandagå allmänheten i rättsliga angelägenheter antingen som anställd hos advokat eller för egen räkning,
4. vid tiden för ansökningens prövning tillhandagår allmänheten på sätt som avses i 3,
5. har med godkänt examensresultat genomgått av samfundet särskilt anordnad utbildning,
6. har gjort sig känd för redbarhet, och
7. även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.

Samfundets styrelse får med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter medge undantag såvitt gäller första stycket 1, 3, 4 och 5. Detsamma gäller första stycket 2 beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser. Undantag från treårskravet i första stycket 3 får avse högst ett år. *Ytterligare undantag får medges endast om synnerliga skäl föreligger.*

Den som har genomgått en utbildning som krävs för att bli advokat i en stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som i Sverige genomgått ett prov som visar att han har tillräckliga kunskaper om den svenska rättsordningen, skall anses uppfylla kraven enligt första stycket 2, 3 och 5. Provet skall vara anpassat till den sökandes utbildning och yrkeserfarenhet. Även den som registrerats enligt 4 a § och som därefter under minst tre år bedrivit faktisk och regelbunden advokatverksamhet i Sverige skall, under förutsättning antingen att verksamheten huvudsakligen omfattat svensk rätt eller att, om verksamheten inte huvudsakligen omfattat svensk rätt, den registrerade på annat sätt har förvärvat tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att antas till ledamot i samfundet, anses uppfylla kraven enligt första stycket 2, 3 och 5.

Den som har blivit auktoriserad som advokat i Danmark, Finland, Island eller Norge i enlighet med där gällande bestämmelser och som därefter under minst tre år på ett tillfredsställande sätt har tjänstgjort som biträdande jurist på advokatbyrå i Sverige skall anses uppfylla kraven enligt första stycket 2–7.

Den som är försatt i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte antas till ledamot. Inte heller får den antas till ledamot som enligt 3 § lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall är förbjuden att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde.

Lagfaren domare i eller befattningshavare vid domstol eller allmän åklagare eller kronofogde får inte antas till ledamot.

Den som är anställd i stats eller kommuns tjänst i annan befattning än som sägs i föregående stycke eller hos annan enskild än advokat får inte antas till ledamot såvida inte styrelsen medger undantag. Vad som nu sagts gäller dock inte den som är anställd hos ledamot av advokatorganisation inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

Stadgeändringen träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Ändrat krav på praktisk juridisk verksamhet för inträde i Sveriges advokatsamfund

2.1 Utvecklingen på den europeiska tjänstemarkanden och dess inverkan på det svenska kvalifikationskravet

Europas advokater står inför stora förändringar. EU-kommissionen vill avreglera bland annat advokatycket och harmonisera de nationella regelverken för att öka konkurrensen och göra den europeiska tjänstemarkanden mer öppen och konsumentvänlig.¹ Detta har i viss mån redan gjorts genom europeisk lagstiftning, exempelvis genom det s.k. tjänstedirektivet² och även genom det s.k. yrkeskvalifikationsdirektivet³. Det senare direktivet är också ett exempel på EU:s strävanden mot att medlemsländerna i ökad utsträckning ska erkänna varandras utbildningar och kvalifikationskrav.⁴

Initiativ för en ökad konkurrens på den juridiska tjänstemarkanden har också tagits av medlemsstaterna själva. I England och Wales har en översyn av det engelska regelverket för den juridiska tjänstemarkanden lett till sjösättandet av en ny lagstiftning för advokattjänster.⁵ Denna lagstiftning – som fått många motsvarigheter i andra medlemsstater (Danmark, Nederländerna, Irland m.fl.) – syftar till att avlägsna hinder för den fria konkurrensen på och öka kontrollen av det juridiska tjänsteområdet, vilket för advokaters del har lett till ökad statlig kontroll och externt inflytande.

¹ EU-kommissionens strävanden mot en avreglerad och regelharmoniserad juridisk tjänstemarkand härrör till stora delar från den rapport om konkurrens inom den reglerade tjänstemarkanden (vari advokattjänster ingår) som togs fram under 2004 av kommissionären Mario Monti. Den s.k. Monti-rapporten behandlar bl.a. frågan om inträdeskrav i exempelvis advokatororganisationer.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer.

⁴ Se även EG-domstolens avgörande i det s.k. Morgenbesser-målet (mål C-313/01 Morgenbesser [2003] ECR I-13467), där det italienska advokatsamfundet inte hade rätt att hindra en fransk biträdande jurist från att bli ledamot.

⁵ *The Legal Services Act*, som är en av flera nationella avreglerande lagstiftningar beträffande juridiska tjänster som initierats av den rapport som författats av den brittiske överhusrepresentanten sir David Clementi (den s.k. Clementi-rapporten) och som förespråkade en avreglering av advokatycket, uppdelning av advokatororganisationernas regulatoriska uppgifter och deras uppgift att tillvarata ledamöternas yrkesintressen, extern tillsyn m.m.

I Sverige har vi en bland annat från konkurrenssynpunkt väl fungerande advokatmarknad, eftersom det i vårt land är helt fritt att tillhandahålla juridiska tjänster och då det inte finns något obligatoriskt organisationskrav för dem som vill utöva den juridiska professionen. Det förhållandet att det inte råder något monopol för advokater att tillhandahålla juridiska tjänster och att det saknas krav på biträde av advokat eller annan vid process i domstol (avsaknad av advokatmonopol samt advokat- och ombudstvång) är unikt i Europa. På den öppna svenska tjänstemarknaden är det dock endast ledamöter av Advokatsamfundet som får verka under den svenska skyddade yrkestiteln ”advokat”.

I enlighet med det s.k. etableringsdirektivet⁶ får dock de som är advokater i ett annat medlemsland, efter att ha blivit registrerade hos Sveriges advokatsamfund, bedriva stadigvarande advokatverksamhet i vårt land under sitt hemlands yrkestitel. En sådan registrerad s.k. EU-advokat ska efter tre år av faktisk och regelbunden verksamhet, som huvudsakligen innefattar svensk rätt, anses uppfylla de krav som ställs för medlemskap i Sveriges advokatsamfund i fråga om utbildning och praktisk verksamhet.⁷ Vidare anses den som har genomgått den utbildning som krävs för att bli advokat i ett land inom EU, EES eller i Schweiz (personen behöver inte ha erhållit auktorisation som advokat i det europeiska hemlandet) och som genomgår kurserna juridisk introduktionskurs och processrätt samt som har avlagt advokatexamen, uppfylla kravet på svensk juris kandidatexamen samt kravet på fem års verksamhet och har därmed möjlighet att söka inträde i Advokatsamfundet.⁸ Även för den som är auktoriserad som advokat i något av våra nordiska grannländer räcker det att under tre år ha tjänstgjort som biträdande jurist på advokatbyrå i Sverige för att anses uppfylla kraven som ställs upp för medlemskap i Sveriges advokatsamfund i fråga om utbildning och praktisk verksamhet, liksom redbarhet och lämplighet.⁹ För advokater från länder utanför den Europeiska unionen

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatycket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles.

⁷ Se 8 kap. 2 och 2 a §§ rättegångsbalken samt 3 och 4 a §§ Stadgar för Sveriges advokatsamfund.

⁸ Se 8 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken och 3 § Stadgar för Sveriges advokatsamfund.

⁹ Se 8 kap. 2 § fjärde stycket rättegångsbalken och 3 § Stadgar för Sveriges advokatsamfund.

verksamma i Sverige finns ingen reglering alls och de kan helt fritt tillhandahålla juridiska tjänster.

I linje med de europeiska strävandena för en öppen och konkurrensutsatt tjänstemarknad i konsumenternas intresse, ligger EU:s uppfattning att man inte ska uppställa onödiga hinder för tillträde till advokatycket och därmed ta bort onödiga hinder för inträde i de nationella advokatororganisationerna.

I dag råder mycket stora skillnader mellan medlemsländerna i fråga om förutsättningar för tillträde till advokatmarknaden och de krav som ställs för ledamotskap i de olika nationella advokatororganisationerna. Det gäller såväl i fråga om krav på praktisk juridisk verksamhet före inträde (här finns exempel på allt ifrån avsaknad av sådant krav till vårt krav på fem års praktisk erfarenhet), krav på obligatorisk utbildning inom ramen för antagningsförfarandet, som krav på advokatexamen (se bilaga).

I Sverige är kraven för att bli ledamot i Advokatsamfundet högre ställda än i de flesta andra medlemsländer. Givetvis innebär detta ur många hänseenden fördelar, men det innebär även en rad nackdelar. Exempelvis innebär det att personer som är ledamöter i andra europeiska advokatororganisationer i många fall kan få tillträde till den svenska advokatmarknaden lättare än svenska jurister. Det innebär även att svenska jurister har svårare att etablera sig på den europeiska advokatmarknaden – så är fallet t.ex. för många svenska biträdande jurister på advokatbyråer utanför landets gränser – eftersom detta många gånger kräver ledamotskap i Sveriges advokatsamfund.

För att råda bot på de negativa effekter som på många olika sätt följer av de kraftigt skilda kraven för inträde i de nationella advokatororganisationerna, pågår sedan en tid ett arbete för att harmonisera kvalifikationskraven. Den europeiska advokatororganisationen CCBE har antagit utbildningsrekommendationer och arbetar fortlöpande med frågor kring en enhetligare syn på utbildning, kompetens och kvalifikationskrav. Även nationellt – genom konkurrensmyndigheter och andra organ – pågår i flera länder ett arbete för att i enlighet

med unionens riktlinjer för en väl fungerande inre tjänstemarknad, bidra till närmanden och på sikt en harmonisering av kvalifikationskraven för tillträde till advokatmarkanden. För vissa medlemsländer innebär detta en skärpning av tillträdeskraven, medan det för andra innebär en uppmjukning av kraven.

2.2 Ett skärpt treårskrav istället för ett femårskrav

Utöver den utveckling mot en ökad harmonisering som sker på det europeiska planet, kan det även konstateras att betydelsen av det svenska kravet på fem års praktisk juridisk verksamhet med tiden har minskat betydligt, bland annat till följd av de sektorsdirektiv som gäller för advokater (se ovan). Mot bakgrund av de möjligheter som advokater från ett annat EU-land har att vinna inträde i det svenska advokatsamfundet och att verka på den svenska juridiska tjänstemarkanden under sitt hemlands yrkestitel, är det inte rimligt att fortsättningsvis ställa så höga krav på praktisk verksamhet som i dag görs för svenska jurister som söker inträde i samfundet. Även de konkurrensmässiga nackdelar som råder för svenska biträdande jurister på advokatbyråer i andra medlemsländer talar för en förändring i detta hänseende.

Advokatsamfundets styrelse gav 1999 en arbetsgrupp i uppdrag att se över möjligheterna att införa advokatexamen som förutsättning för medlemskap i samfundet. Styrelsen uppdrog också åt arbetsgruppen att se över kraven angående praktisk verksamhet. Arbetsgruppen redovisade sina överväganden och förslag i en rapport 2000. Förslagen innebar bl.a. krav på avlagd advokatexamen som förutsättning för medlemskap. Vidare föreslog arbetsgruppen att ett skärpt treårskrav skulle ersätta kravet på fem års praktisk verksamhet. Styrelsen ansåg att femårskravet för närvarande skulle bibehållas, men anslöt sig till förslaget om införande av advokatexamen. Vid behandlingen av förslagen på Advokatsamfundets fullmäktige fattades beslut i enlighet med styrelsens förslag.

Advokatexamen är sedan den 1 januari 2004 obligatorisk utbildning för blivande advokater. Utbildningen består av tre kurser på vardera två och en halv dag samt avslutas

med en muntlig examination. Kurserna tar sin huvudsakliga utgångspunkt i advokatyrets etik och teknik. De utgör förberedande utbildning inför advokatexamen och berör en rad olika områden med särskild betydelse för advokatverksamhet. Exempel på ämnen som ingår i kurserna är utöver advokatetik, förhandling i och utom domstol, affärsplanering, rådgivaransvar, europarätt, penningtvätt, konstitutionell rätt och advokatens roll i rättsstaten. Under 2008 deltog 907 personer i delkurserna och 258 personer examinerades. Av de som examinerades underkändes 23 personer.

Sedan den 1 januari 2004 finns också ett krav på professionell vidareutbildning för advokater. Kravet uppgick initialt till 15 timmar per år, men har sedan den 1 januari 2009 utökats till 18 timmar per år. Advokatsamfundet tillhandahåller ett omfattande utbildningsprogram. Under hösten 2008 introducerade samfundet dessutom ett stort utbud av kostnadsfri utbildning för advokater och biträdande jurister bestående av ett 50-tal kostnadsfria kurser och seminarier, i vilka mer än 1 000 personer deltog. Exempel på ämnen för dessa kurser är advokatetik, penningtvätt och riskhantering. Erbjudandet om kostnadsfria kurser har fortsatt att gälla under 2009. Avsikten är att även fortsättningsvis kunna tillhandahålla dessa inom centrala områden för advokatverksamhet.

I ljuset av den redovisade bakgrunden och med beaktande av nuvarande förhållanden på den juridiska tjänstemarknaden finns nu anledning att ändra kravet på praktisk juridisk verksamhet för inträde i Sveriges advokatsamfund från en kvalifikationstid på fem år till tre år.

Ett ytterligare skäl för att korta kvalifikationstiden är att anpassa reglerna till hur advokatyret ser ut i dag och för att få en mer dynamisk, kunskapsbred och kompetent yrkeskår.

Förslaget bedöms i ljuset av de kvalitetshöjande åtgärder som advokatexamen och den obligatoriska efterutbildningen innebära positiva och harmoniserande effekter, utan risk för försämrad kvalitet och kompetens. Det bör i sammanhanget även anmärkas att det för

närvarande pågår ett arbete för att ytterligare stärka den proaktiva tillsynen över advokater i syfte att ytterligare höja kvaliteten och kompetensen inom advokatkåren.

Advokatsamfundet bör ta initiativ till införande av ett treårskrav för att undvika överstatliga eller nationella åtgärder i konkurrensfrämjande och konsumentskyddande syften. Sådana har på andra håll i Europa visat sig inte förmå att beakta advokatväsendets oberoende och självreglering. De har också negativt påverkat advokatverksamhetens kärnvärden och därigenom försämrat kvaliteten för klienterna.

Vid införandet av ett treårskrav bör högre krav ställas på innehållet i den verksamhet som utövas under den förkortade kvalifikationstiden. Om tidskravet minskas från fem till tre år bör dispens enbart medges för kvalificerad juridisk verksamhet. Den längsta tid som ska kunna dispenserat är ett år. En utökad dispensmöjlighet bör dock finnas om synnerliga skäl föreligger. Denna möjlighet till utökad dispens vid synnerliga skäl är tänkt att utgöra en säkerhetsventil för oförutsedda fall där tidskravet skulle kunna få orimliga konsekvenser.

Möjligheten att lämna dispens dag-för-dag för advokatliknande ombudsverksamhet avskaffas. Dispens ska i stället i samtliga fall kunna lämnas med en tredjedel av den arbetade tiden.

Ett skärpt treårskrav innebär att notariemeritering får en minskad betydelse för att bli advokat. Notariemeritering är generellt sett en värdefull och uppskattad merit hos biträdande jurister. Av denna anledning bör också notariemeritering kunna tillgodoräknas sökanden som dispensgrundande tid, trots att sådant arbete tidigare inte har kunnat tillgodoräknas sökanden som kvalificerat juridiskt arbete. Dispens ska därför även i detta fall kunna medges med en tredjedel av den arbetade tiden.

I sammanhanget finns anledning att påtala att förändringen avseende tidskravet inte kommer att innebära en förändring i kvalitén på eller det antal referenser som sökanden

har att åberopa för att styrka sin lämplighet. Det krav som gäller i dag kommer således att gälla även efter införandet av ett skärpt treårskrav.

2.3 Omsättningskravet i egen verksamhet

Den 1 januari 2002 infördes nya principer för beräkning av yrkesverksam tid i egen verksamhet, som får tillgodoräknas vid ansökan om inträde. Såvitt avser tidigare intjänad tid infördes övergångsbestämmelser som reglerar hur denna tid ska få tillgodoräknas sökanden. Som reglerna ser ut i dag kan en sökande med egen verksamhet lägga samman sin omsättning under mycket lång tid tillbaka. Om kvalifikationstiden har intjänats utspritt under lång tid eller ligger långt tillbaka i tiden, är detta omständigheter som i och för sig kan beaktas inom ramen för lämplighetsprövningen. Det kan dock inte anses rimligt att övergångsbestämmelsen ska finnas för all framtid. Förslaget är därför att möjligheterna för sökanden att tillgodoräkna sig kvalifikationstid som intjänats före den 1 januari 2002 nu upphävs.

bilaga

Översikt över kvalifikationstider inom EU/EES området

Land	Praktisk juridisk verksamhet före inträde?	Dispens för någon annan form av juridiskt arbete?	a)Obligatoriska kurser? b)Icke-obligatoriska?	Advokatexamen?
Italien	2 år	Ja, 1-1½ år	a) Nej b) Ja	Ja, skriftligt och muntligt.
Finland	4 år	Ja	a) Nej b) Ja	Ja, skriftligt.
Estland	2-3 år	Endast för vissa yrkesgrupper.	a) Nej	Ja, skriftligt och muntligt.
Belgien	3 år	Ja, 1 år	a) Ja b) Ja	Ja, antingen skriftligt eller muntligt.
Österrike	5 år	Nej (Dock 6 mån för studier.)	a) Ja	Ja, skriftligt och muntligt.
Nederländerna	Efter att personen svurits in följer en kvalifikationsperiod om tre år.	Nej	a) Ja b) Ja	Ja, skriftligt.
Cypern	1 år	Nej	a) b) Ja	Ja
Liechtenstein	2 år	Nej	a) Nej b) Nej	Ja
Storbritannien Bar of England and Wales	Nej	_____	_____	Ja
Norge	2 år	Ja	a) Ja	Nej
Polen	Lärning 3 ½ år alt 5 år.	Vissa yrkesgrupper	a) Ja	Ja, skriftligt och

		kan söka utan att ha genomgått kvalifikationstid.	b)	muntligt.
Tjeckien	3 år	Ja, 1 år	a) Ja	Ja, skriftligt och muntligt.
Danmark	3 år	Ja	a) Ja	Ja, skriftligt och muntligt.
Slovenien	4 år	Nej	a) Nej b) Ja	Ja, <i>state judicial examination</i> .